

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Cc: Regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

Betreft: Aandachtspunten ten aanzien van Nationaal Actieprogramma Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag en Seksueel Geweld

Utrecht, 13 februari 2023

Geachte minister Dijkgraaf, geachte minister Van Gennip,

Op 13 januari 2023 is het Nationaal Actieprogramma Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag en Seksueel Geweld gepubliceerd, met een reflectie van de regeringscommissaris Mariëtte Hamer. Tijdens een overleg op 31 januari jl. van het netwerk 'Partnership aanpak seksueel geweld' hebben aanwezigen met elkaar van gedachten gewisseld over het actieprogramma. Graag delen we in de bijlage de aandachtspunten van de aanwezige experts.

Het netwerk 'Partnership aanpak seksueel geweld' is een landelijk netwerk van medewerkers van organisaties die betrokken zijn bij de preventie en aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld (als vertegenwoordiger van hun organisatie of op persoonlijke titel). Het netwerk komt gemiddeld 2 keer per jaar bij elkaar met praktische ondersteuning vanuit Rutgers en Movisie. Het netwerk is een podium om kennis en nieuws uit te wisselen, en een middel om gevraagd en ongevraagd advies te geven en samenwerking van partijen buiten de netwerkbijeenkomsten om te bevorderen. De organisaties verlenen hulp (aan slachtoffers, plegers), zijn gericht op beleid (regionaal, landelijk), of zetten zich in voor specifieke doelgroepen. Ook zijn organisaties van en voor mensen met seksueel geweld-ervaringen en ervaringsdeskundigen, en enkele brancheorganisaties en kennisinstituten aangesloten.

Het partnership is benieuwd naar uw reactie op deze punten. Voor vragen, voor meer informatie of om op de brief te reageren, kunt u contact opnemen met ondergetekende.

Met vriendelijke groet,

Saskia Daru
Movisie / ondersteuning netwerk 'Partnership aanpak seksueel geweld'
Senior projectleider sociale veiligheid, huiselijk en seksueel geweld
Postbus 19129
3501 DC Utrecht
Telefoon: 030 790 20 63 (direct) of 06 55440537
E-mail: s.daru@movisie.nl

Aandachtspunten Partnership aanpak seksueel geweld bij het Nationaal Actieprogramma seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

Allereerst zijn de deelnemers aan het overleg verheugd dat er een Nationaal Actieprogramma ligt. Het is belangrijk dat er nu structurele aandacht is voor seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. Het programma heeft goede uitgangspunten: het draagt bij aan de erkenning van structurele oorzaken en heeft aandacht voor de nodige cultuurverandering, maar besteedt ook aandacht aan wet- en regelgeving. Het verband met gendergerelateerd geweld wordt gelegd en het betrekken van jongens en mannen wordt meermaals genoemd. Het is een grote winst dat vier ministeries samenwerken, die geadviseerd worden door de regeringscommissaris. Deelnemers uiten ook zorgen, die hieronder zijn samengevat.

Seksueel geweld in afhankelijkheidsrelaties mag niet ondersneeuwen

Seksueel geweld vindt overal in de maatschappij plaats. Onderzoek laat zien dat een aanzienlijk percentage van de slachtoffers van aanranding en verkrachting de dader kent. Experts in het partnership werken al jaren aan een aanpak van seksueel misbruik en seksueel geweld in gezinnen, waaronder kindermisbruik. Misbruik in het gezin wordt genoemd in het Nationaal Actieprogramma, maar het is belangrijk dat de aanpak hiervan concrete invulling krijgt.

Aandacht voor de rol die macht speelt: gemarginaliseerde groepen en intersectionaliteit

We weten dat vrouwen meer risico lopen, maar dat geldt extra voor vrouwen met een migratieachtergrond. Ook lhbt+ personen hebben beduidend meer kans om slachtoffer te worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. Het is van belang dat er kennis en sensitiviteit is bij alle relevante organisaties en instituten, en om bij het maatschappelijk gesprek ook lhbt+-personen en mannen en vrouwen met een migratieachtergrond te betrekken. De experts van het Partnership kennen meerdere voorbeelden van relevant onderzoek, relevante projecten en campagnes waar het gelukt is om sensitief te werken, op basis van de ervaring van lhbt+ personen en mensen met een migratieachtergrond. Daar kan het programma op voortbouwen.

Aandacht voor het luisteren naar slachtoffers: preventie victim blaming

Een aantal aanwezigen vertelt dat het ongelof dat naar slachtoffers geuit wordt enorm schadelijk is. Slachtoffers krijgen bovendien te maken met allerlei vormen van 'victim blaming'. Hier moet op verschillende niveaus aandacht voor zijn: bij de politie, onder hulpverleners, maar zeker ook in het publieke debat en in de media.

Ervaringsdeskundigheid: bron van kennis, niet alleen van verhalen

Van oorsprong is de aanpak van seksueel geweld en seksuele kindermishandeling gestart vanuit ervaringsdeskundigheid. Slachtoffers hebben moeten vechten voor erkenning van de schaal waarop seksueel misbruik voorkomt. Er is heel veel deskundigheid over wat mensen meemaken, maar ook wat werkt in de aanpak en het herstel van slachtoffers. Zo is de inzet van lotgenotengroepen inmiddels een gewaardeerde sociale interventie. Het programma zou er baat bij hebben om ervaringsdeskundigen een structurele rol en plek te geven in de verdere ontwikkeling en invulling. Dat geldt ook voor het inrichten van passende hulpverlening.

Het gaat bij aandacht voor plegers niet alleen over bestraffen, maar ook over voorkomen

Preventie van seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld begint bij potentiële plegers. Wanneer het om plegers gaat, ligt de focus echter vaak op de justitiële aanpak. Er zijn interventies voorhanden voor zowel primaire en secundaire preventie, maar die worden nog niet genoeg ingezet. Ook kan er nog onderzoek gedaan worden naar de effectiviteit van deze interventies.

Onderzoek en interventies: bouwen op wat er al is

In het Nationaal Actieprogramma worden veel projecten en maatregelen genoemd die al lopen, bijvoorbeeld de regionale aanpak seksueel geweld. Het is goed om voort te bouwen op wat er al is. Het is dan wel belangrijk om te implementeren, op te schalen en te evalueren.

Actieprogramma is 'breed' en duurt 'maar' 3 jaar – er is meer tijd nodig

De aanwezigen maken zich zorgen om de korte looptijd. Het zijn grote ambities voor een klein aantal jaren en met beperkt budget. Gelukkig wordt vanaf het begin gewerkt aan de duurzaamheid van maatregelen, maar het is nog niet echt duidelijk hoe de duurzaamheid van een driejarig programma wordt ondervangen. Er wordt aandacht gevraagd voor de financiering, ook na afloop van het programma.

Daarnaast willen een aantal deelnemers de ministers en het programmateam ook uitnodigen om goed te kijken wat er door andere instituties kan worden opgepakt. Het is ook mogelijk om aan te geven wat er niet bij het actieprogramma hoort, maar elders wordt ondergebracht. Zo bestaat er een overlap met de opdracht van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen.

Leg de link met seksuele gezondheid, onder meer in de kerndoelen van het onderwijs

Het is goed dat er gesproken wordt over het stimuleren van evidence-based lesmethoden, het actualiseren van de kerndoelen en het onderstrepen van een comprehensive aanpak in een doorlopende leerlijn. Het zou goed zijn als seksuele vorming ook verplicht wordt in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en het mbo. Ook is het belangrijk om relaties, seksualiteit, diversiteit en seksuele weerbaarheid concreet uit te werken in de kerndoelen.

Implementatie en benodigde randvoorwaarden (voor organisaties om een en ander uit te kunnen voeren)

Er ligt een sleutelrol voor gemeenten bij de implementatie van maatregelen en het duurzaam aanbieden van hulpverlening en ondersteuning voor slachtoffers en plegers. Vanuit gemeenten én vanuit het Rijk moet wel worden meegenomen dat hulpverlening en ondersteuning tijd, geld en menskracht vraagt van uitvoerende instellingen. Met alle publiekscommunicatie die er aan komt verwachten zij dat de vraag naar hulpverlening (nog) groter wordt en de grens van het mogelijke in zicht komt. De uitvoering moet versterkt. Nu al is het niet altijd mogelijk om overal in het land slachtoffers en (potentiële) plegers te verwijzen naar betaalbare, beschikbare, toegankelijke en passende hulp in de buurt. Heel fijn dat de regeringscommissaris met een impactanalyse komt. Hopelijk geeft die zicht op wat nodig is.

Deelnemers overleg netwerk 'Partnership aanpak seksueel geweld' op 31 januari 2023

Bij het overleg op 31 januari 2023 van het netwerk 'Partnership aanpak seksueel geweld' waren medewerkers van de volgende organisaties aanwezig:

Atria, Bi+ Nederland, Caleidoscoop, Centrum Seksueel Geweld, Dokters van de Wereld, EARL Advice & Projects, Emancipator, Gemeente Rotterdam, IOM Nederland, LVAK, Movisie, Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, Rutgers, Spotlight, Stichting RISE, Stop it Now – Expertisebureau Online Kindermisbruik, Transgender Netwerk Nederland, Veilig Thuis Utrecht.